

4. Kinsella S. Shopaholic & Baby / Sophie Kinsella. – L. : Black Swan, 2008. – 448 p.
5. Lewis S. Forgotten / Susan Lewis. – L. : Arrow Books, 2011. – 552 p.
6. Mansell J. Perfect Timing / Jill Mansell. – L. : Headline Book Publishing, 1997. – 342 p.
7. Moyes J. Me Before You / Jojo Moyes. – L. : Penguin Books, 2012. – 522 p.
8. Neill F. The Secret Life of a Slummy Mummy / Fiona Neill. – L. : Arrow Books, 2008. – 298 p.
9. Sparks N. A Walk to Remember [Електронний ресурс] / Nicholas Sparks – Режим доступу до ресурсу: <http://www.readanybook.com/ebook/a-walk-to-remember-59991>.
10. Sparks N. The Best of Me / Nicholas Sparks. – L. : Sphere, 2011. – 292 p.
11. Steel D. Toxic Bachelors / Danielle Steel. – L. : Corgi Books, 2006. – 512 p.

УДК 811.111'42

**3. А. Ігіна,**

Нежинський державний університет ім. Николая Гоголя, г. Нежин

## ТРАСОЛОГІЯ ГОТИЧЕСКОГО НARRATIVA: СТРУКТУРА «СЛЕДА» СОБЫТИЯ

*Трасологія готичного нарративу: структура «сліду» події. Ігіна. Статтю присвячено виявленню мовних засобів (слідів), що реалізують подію в готичному нарративі – фільмі Г. Кюмеля «Мальпертюї». Слід представлений як дворівнева нарративна структура. Метод пошуку сліду обґрунттований як трасологія нарративу, оскільки нарратив є середовищем, де знаходяться сліди подій.*

**Ключові слова:** нарратив, слід, подія, структура, трасологія.

### TRACE EXAMINATION OF GOTHIC NARRATIVE: STRUCTURING THE EVENT

*The article is dedicated to determining linguistic means (traces) that realise the event in Gothic narrative – H. Kümel's feature film «Malpertuis». The trace is represented as a two-level structure, and the method used to discern traces is termed narrative tracing, or trace examination, for narrative is the medium where traces are found.*

**Keywords:** event, narrative, structure, trace, tracing.

## ТРАСОЛОГІЯ ГОТИЧЕСКОГО НARRATIVA: СТРУКТУРА «СЛЕДА» СОБЫТИЯ

*Статья посвящена выявлению языковых средств (следов), реализующих «событие» в готическом нарративе – фильме Г. Кюмеля «Мальпартюї». След представлен как двухуровневая нарративная структура. Метод поиска следа обоснован как трасология нарратива, поскольку именно нарратив выступает средой, где находятся следы события.*

**Ключевые слова:** нарратив, след, событие, структура, трасология.

**Цель** настоящей статьи заключается в выявлении основополагающего для готического нарратива события «встречи с неведомым» посредством «следа» – сложной нарративной структуры, разворачивающейся в нарративе горизонтально (как диалектическое единство происшествий, обозначенных языковыми сигналами) и вертикально (как пространство интерпретации). Готический нарратив представлен цитатами из художественного фильма Г. Кюмеля «Мальпартюї».

**Событие** – это многомерный и сложный, ускользающий от четкой артикуляции междисциплинарный понятийный комплекс, который может быть представлен как глубинное состояние бытия (с точки зрения философии), как совокупность явлений языка, реализованных в акте речи (с точки зрения лингвистики), и как статус произведения (с точки зрения литературоведения) в понимании последовательности чего-то уже свершившегося в совокупности рамификаций [2, с. 7–69; 5, с. 198–205; 6, с. 320–329; 11, с. 80, 173; 12, с. 62–70; 16, с. 19, 32–34].

Событие, презентированное как развертывание бытия во времени, позволяет рассматривать его как нарратив. Термин «нarrатив» указывает на любое произведение, излагающее историю о событии, где последнее – изменение в ситуации, о которой повествуется. Под ситуацией имеется в виду совокупность условий на фоне истории. Событие дедуцируется из формулы [4, с. 223–224]: если ситуация представлена в нарративе как исходное состояние (F) чего-то/кого-то (x) в момент времени ( $t_1$ ), то эта ситуация может быть изменена, если нечто (H) происходит с x в момент ( $t_2$ ) после  $t_1$ , в результате чего x меняет состояние (на G) после  $t_2$  (в момент  $t_3$ ).

Отличительной чертой готического нарратива является воспроизведение в разных формах художественного творчества средневековых и раннеренессансных элементов описания потустороннего, неведомого, вызывающего ужас [14, с. 29–39; 15, с. 4–10].

Событие как **основание** готического нарратива идеально абстрактно и проявляет себя в конкретных манифестациях – происшествиях, не сливаясь при этом с ними всецело, но сохраняя свою уникальность как основополагающий принцип. Оно является границей, относительно которой определяются позиции всех задействованных в нем (событий) элементов. В манифестациях событие сливается со временем как неким «просветом протяженности», состоящим из моментов «теперь» и присутствия сущности, причем присутствие есть явление самой сущности как возможности до конкретного ее определения, символом переменной [12, с. 414 – 419, 469–476].

Проиллюстрировать данную рефлексию можно с помощью уже упомянутой выше формулы, где моменты «теперь» указывают на фиксацию смены состояний сущности. Конкретной же манифестацией события является происшествие H, которое и вызывает смену состояний. Происшествия в силу значимости/близости к идеальному событию (степень манифестиций) могут быть первичными, вторичными и т.д. Выявить событие, таким образом, представляется возможным по степени его манифестиций в происшествии, где моменты времени и задействованные сущности позволяют обнаружить его следы.

**След** – это способ соотнесенности определенного нарративного происшествия с событием посредством языковых сигналов. Метод поиска следа предлагается называть *трасологией* (фр. la trace – след, гр. λόγος – слово, учение, причина) нарратива, так как именно нарратив выступает средой, где находятся следы события. След является знаком в динамике [1, с. 22 – 23], т. е. он виден только тогда, когда его означающее соотносится с другими означающими одного и того же означаемого. След проявляется в необходимости наличного/предполагаемого различия, иначе же стирает сам себя. Таким образом, структурно он (как минимум) бинарен, т. е. полагается как привативная оппозиция, где оба элемента категориально значимы. Формулу следа можно записать как  $T = (s_1 \Rightarrow H_1) \wedge (s_2 \Rightarrow H_2)$ , где T – след,  $H_{1,2}$  – происшествия,  $s_{1,2}$  – сигналы, указывающие на них,  $\Rightarrow$  – соответственно, импликация, а  $\wedge$  – конъюнкция.

Наприклад, в фільмі Г. Кюмеля «*Malpertuis*» (екранізації одноіменного романа Ж. Рея) след проявляється в диалектическій цілостності проісшествій, пов'язаних з іменами двох (виделено) античних богинь (Венери та Алекто):

**1.** – Now look what you've done! Talking is the only thing you can do. – Please forgive me, my darling, **my Venus**. I just don't know what comes over me sometimes. It happens when I think about before. I can't forget. Everything keeps coming back to me. You were so beautiful, darling. And we were young. And so in love. What happened to us? Why can't it be like it used to be? – Because you're no longer a man. Go away! I've still got nine corridors to do. – No, things'll be like they used to be, **my Venus**. I promise. Things'll be like they used to be. – When we're all dead and buried [00:35:59 – 00:36:55]. **2.** I want you to forget everything, Jan. I'm a woman. I want you to love me. Look no further. Listen! Footsteps! – **Alecto!**! – **Alecto?** – Never say that name again, understand? Never, never, never. [01:23:57 – 01:25:59]. **3.** **Alecto.** – I'm Alice. My name is Alice. – No, **Alecto**. You've forgotten <...> who you were. You know that you should punish any mortal who lusts after you. You've forgotten who you used to be. – I want to be a woman [01:36:20 – 01:36:43].

На перший погляд може показатися, що тут мають місце лингвокультурні елементи, т.е. складні одиниці, що мають лингвистичне та культурно-понятійне содережання [3, с. 45]. Ім'я «Венера» відсилає до образу античної богині краси та обозначає будь-яку красиву жінку без національно-культурної специфікації. В первому приведеному отримку, де показано разговор мужа-неудачника та сварливої жінки, логично предположити, що, називая жінку «мою Венеру», він хоче їй польстити чи просто причитає в порядку тоски по утраченому (красоті, молодості, любові). На цю мысль наталкиває і реакція самої «Венери», явно скептически относяться до можливості перемен вообщі (*When we're all dead and buried*) та до чоловіку в частності (*Because you're no longer a man*). Важніше вимити коридори (*I've still got nine corridors to do*). Однак в наступних отримкувиках ім'я «Алекто» являється значимим проісшествієм уже в силу своєї редкості (нечасто жінки називають іменами фури). К тому ж, о нім пытаються забути (*My name is Alice*) та запрещають произносити (*Never say that name again*). С ним же пов'язана якоби істинна личність персонажа (*You've forgotten who you used to be*).

Тривіальне, казалось би, називання персонажа по імені, але привычний речевий акт оказывается облеченним ще какої-то іншої, імплицітно присутствуючої в цьому акті перлокуції, розкриваючоїся лише в порівнянні. След задає предел як стремлення до події, проявляє себе як платоновське «припоминання» – возвращение знання про то, що сталося з сущістю до воплощення в смертне тіло [10, с. 392–393]. Перлокутивний акт во всех приведених случаях може бути сформулюваною як «Ти категорично не та, кем прагтаєшся бути». Венера та Алекто оказываються поділинними античними богинями, заключеними в смертні тіла бельгійських горожанок, і, відповідно, проживають їх життя: одна має полі, друга мечтає про любов моряка. Хромий же чоловік, який віддається як «не-чоловік» та страдає по бывому, оказывается самим Вулканом. Проісшествіє (яке совершується як називання по імені) во всех трьох примерах воплощає подію з невідомого. Нарратор Ян («реальній») вступає в контакт з античними богами («невідомими»), хоча сам він, разуміється, цієї події не осозає. В процесі повістування оно видно тільки з рівня інтерпретатора, а це означає, що слід розділяється не тільки горизонтально (як бинарна опозиція проісшествій), але та преобразується в вертикальному напрямлении, обраховуючи пространства інтерпретації на основі задействування знань вне текста. «Алекто?» – спрашивает Ян, не зрозумівши, чому Альс називають Алекто. «Почому все не так, як раніше, моя Венера?» – говорить жінка (хромий) чоловік, але Ян не віддає від них Венеру та Вулкана, так як знається в стані епістемологічної «слепоти». Він не способен вийти з перлокутивної амбівалентності та совершил «внутренний акт» розуміння [9, с. 15–16]. Інтерпретатор же застосовує так називаний метод «телескопа», т.е. збільшує важливу деталь [9, с. 42–45], де – інтерпретуючи імена як сопряжені знаки події зустрічі. Так він (інтерпретатор) неизбежно приходить до висновку, що бургери «*Malpertuis*» – не звичайні бургери, їх розговори не іноземні, а все, що відбувається, гораздо страшніше та трагічніше, ніж пошлі супружескі склоки та неразделена любов бельгійської барышні до морячку. «*Malpertuis*» – загробний світ ушедших в забвіння богів, де вони обитають як люди. Їх смерть, але преодоленна як самостійна смерть та ставши чимось іншим. Сумерки богів.

Такий уничітальній погляд на богів зі сторони «невідомого» (существования після смерті) як «реального» (в виде увізших в життєвих банальностях бургери) є проявленням бельгійської культурної специфіки; він може бути розглянутий як «соціальний факт» [8, с. 12–17]. Потому соціальний факт є складовою сукупності масового сознання (мнений, поведінки, оценок та ін.), вираженого як окрема подія, та не дуже зрозуміло «слепоту» Яна. Він слышить, як говорить, наприклад, Венера, і вряд ли в цій речі (*Go away! I've still got nine corridors to do*) що-небудь, що нагадує про торжествені античні гекзаметри в устах героїн Гомера. Впрочем, і сам Ян, будучи моряком торгового флоту, в гекзаметрах не сильний, але для фланандців більше значима його особистість як визначення статутарного набору (сукупність соціальних ролей) [7, с. 6], а не Венери. Це від Ян – перспективний моряк (мореплавання важливе для економіки цього культурно-языкового суспільства) та наслідник становлення. Венера ж – разбитий жизнью старуху, не зважаючи на походження – більше високое просто несознанно. Жінки бургери не разговарюють гекзаметром; відповідно, разговорний стиль поділяється собою високохудожественний *belles-lettres* драматичного типу. І Алекто також хоронить в собі фурію, пристосовується до лингвокультурі (становиться Альс, що гораздо проще та привычніше артикулювати на ринку) та мечтає вийти замуж за воплощення фланандських цінностей. Желание забути своє істинне ім'я як позначення на жалку сущість, в виде якої грозна фурія влече существование в мирі «*Malpertuis*», эксплицітно та експресивно виражено стилістичною фігурую послідовательного повтора (*Never, never, never*) та представляє собою приклад «отчужденної» аккультурації [12, с. 374, 539]. Боги також зустрічаються зі своїм «невідомим» – уніжением в смерті.

Таким чином, «подія» може бути виявлена в нарративі посередством сліду – складної нарративної структури, розворачиваючоїся в нім (нарративі) як горизонтально (в качестве диалектичного единства проісшествій, обозначених языковими сигналами), так і вертикально (в качестве пространства інтерпретації). След вираховується за формулою  $T = (s_1 \Rightarrow H_1) \Lambda (s_2 \Rightarrow H_2)$ , де  $T$  – слід,  $H_{1,2}$  – проісшествія,  $s_{1,2}$  – языковые сигналы, які вказують на них. Сигналы можуть вказувати як на первичні, так і вторичні проісшествія, т.е. бути сопряженими з подією непосредственно або опосредовано. На пошуки сліду також впливають лингвокультурні особливості нарратива.

#### Література:

1. Автономова Н. С. Деррида та грамматологія. Вступительна стаття / Наталя Сергіївна Автономова // Ж. Деррида. О грамматології. – М. : Ad Marginem, 2000. – С. 7–111.
2. Бахтин М. М. К філософії постуника / Михаїл Михайлович Бахтин // Собрание сочинений. – М. : Русские слова, 2003.
- Т. 1. Філософська естетика 1920-х рр. – С. 7–69
3. Вороб'єв В. В. Лингвокультурология: Монография / Владислав Васильевич Вороб'єв. – М. : РУДН, 2008. – 336 с.
4. Данто А. Аналітическая філософія історії / Артур Данто; [пер. з англ. А. Л. Никифорова, О. В. Гавришиной]. – М. : Ідея-Пресс, 2002. – 292 с.

5. Делез Ж. Логика смысла / Жиль Делез; [пер. Я. Свирского]. – М. : Раритет, 1998. – 480 с.
6. Демьянков В. З. «Событие» в семантике, прагматике и в координатах интерпретации текста / Валерий Закиевич Демьянков // Изв. АН СССР. Серия литературы и языка, 1983. – Т. 42. № 4. – С. 320–329.
7. Дугин А. Г. Этносоциология / А. Г. Дугин. – М. : Фонд «Мир»: Академический Проект, 2011. – 639 с.
8. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение [Электронный ресурс] / Эмиль Дюркгейм; [пер. с фр. А. Б. Гофмана]. – Режим доступа : <http://library.khpg.org/files/docs/1372596651.pdf> – Название с экрана.
9. Мамардашвили М. К. Психологическая топология пути / Мераб Константинович Мамардашвили; [ред. и сост. Е. М. Мамардашвили]. – М. : Фонд Мераба Мамардашвили, 2014. – 1232 с.
10. Платон. Менон / Платон; [пер. с древнегреч. С. А. Ошерова] // Сочинения в четырех томах. – СПб. : Изд-во С.-Петербурга; «Изд-во Олега Абышко», 2006. – Т. 1. – С. 375–421.
11. Тамарченко Н. Д., Тюопа В. И., Брайтман С. Н. Теория литературы / Н. Д. Тамарченко // Теория литературы. – М. : Академия, 2004. – Том 1. – 512 с.
12. Хайдеггер М. Бытие и время / Мартин Хайдеггер; [пер. с нем. В. В. Бибихина]. – Харьков: Фолио, 2003. – 503 с.
13. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории / Освальд Шпенглер; [пер. с нем. К. А. Свасьяна]. – М. : Мысль, 1998. – Т.1. Гештальт и действительность. – 663 с.
14. Birkhead E. The Tale of Terror / E. Birkhead. – Charleston: BiblioBazaar, LLC, 2008. – 228 p.
15. Botting F. Gothic / Fred Botting. – N.Y. : Routledge, 2005. – 128 p.
16. Derrida J. Specters of Marx. The State of the Debt, the Work of Mourning and the New International / Jacques Derrida; [tr. from the Fr. by Peg Kamuf]. – N.Y. : Routledge, 1994. – 258 p.

**Іллюстративні матеріали:**

1. Malpertui, directed by Harry Kümel [DVD digital resource]. – Barrel Studio, 2007. – 1 Digital Versatile Disc (DVD): NTSC, Color, Subtitled, Widescreen; 119 min.

УДК 81'373.6

**Я. В. Капранов,**

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

**ВИТЛУМАЧЕННЯ ТЕРМІНА «ЕТИМОН» ЯК ЗНАКОВОГО УТВОРЕННЯ ПРАМОВНОГО СТАНУ**

*У статті сформульовано витлумачення терміна «етимон» як знакового утворення прамовного стану; охарактеризовано структуру етимона у плані його вираження і змісту; узгоджено поняття «етимон» з мовним знаком Ф. де Соссюра як гіпотетичним матеріально-ідеальним утворенням.*

**Ключові слова:** етимон, прамовний стан, структура етимона, план вираження, план змісту, матеріально-ідеальне утворення.

**THE INTERPRETATION OF THE TERM “ETYMON” AS A SIGN OF FORMATION OF PROTO-LANGUAGE STATE**

*The article deals with the interpretation of the term «etymon» as a sign of formation of Proto-language state. The structure of etymon has been described in terms of expression and content. The concept of «etymon» has been coordinated with language sign of F. de Saussure as s hypothetical ideal and material formation. If the form of expression of etymon is a Proto-Form that may be represented as a Proto-Root and / or Proto-Stem, but its form of content has been defined with the help of semantic reconstruction or semantic extrapolation.*

**Keywords:** etymon, Proto-Language state, structure of etymon, form of expression, form of content, material and ideal formation, Proto-Form, Proto-Root, Proto-Stem, semantic reconstruction, semantic extrapolation.

**СФОРМУЛИРОВАНО ИСТОЛКОВАНИЕ ТЕРМИНА “ЭТИМОН” КАК ЗНАКОВОГО ОБРАЗОВАНИЯ ПРАЯЗЫКОВОГО СОСТОЯНИЯ**

*В статье сформулировано истолкование термина «этимон» как знакового образования праязыкового состояния; охарактеризована структура этимона в плане его выражения и содержания; согласовано понятие «этимон» с языковым знаком Ф. де Соссюра как гипотетическим материально-идеальным образованием.*

**Ключевые слова:** этимон, праязыковое состояние, структура этимона, план выражения, план содержания, материально-идеальное образование.

На сучасному етапі розвитку лінгвокомпаративістики дискусійною залишається проблема, поставлена ще на початку XIX ст., – встановлення структурної одиниці конкретного прамовного рівня, з яким працює дослідник. Е. Макаєв ніколи не міг зрозуміти, з чим саме працює етимолог: зі словом або коренем, коли намагається встановити етимологію в одній із древніх індоєвропейських мов і звести її до спільноЯндоєвропейського (прайндоєвропейського) рівня [11, с. 26]. Як показує практика, дослідження прамовних рівнів різної глибини зводилися не просто до з'ясування найдавнішого часу існування мов, шляхів перетворення конкретних найменувань, появи абстрактних понять і суджень [16, с. 3], але й до пошуку *прамової форми* [9, с. 94] (*Proto-Language Form*, або *Form of Proto-Language* [22]), або *праформи* (*Proto-Form*), поряд з якою широкого застосування набув термін *етимон* – структурна одиниця, що характеризується планом вираження і планом змісту (Е. Макаєв).

Звичайно, час від часу окремі етимологи і лінгвокомпаративісти вважали хорошим тоном оголосити привеселюно, що вони, здійснюючи етимологічний аналіз, працюють з реальними словами, а не з фіктивними коренями, як, наприклад, це відображене в праці А. Ерну й А. Мейе. Дослідники стверджують, що, наприклад, «звести латинське слово до якого-небудь індоєвропейського «кореня» ще не означає представити його вичерпну етимологію» [24, р. VIII]. Одним із перших, хто виступив проти реконструкції індоєвропейських коренів, був І. Шмідт, який привеселюно заявляв: «так як корені є лише науковими препаратами, я не буду займатися ними і буду враховувати лише наявні слова» [25, р. 69].

Інтегруючи погляди Г. фон Габеленца, В. фон Гумбольдта, Н.Я. Марра, М. Мюллера, О.О. Потебні, А. Шлегеля, А. Шлейхера – далеко не повний перелік імен великих лінгвістів попередніх епох – переконуємося у тому, що їх увага була сконцентрована на розв’язанні єдиної мети – реконструювати той чи інший *етимон*. Проведені етимологічні дослідження цими дослідниками, а також їх послідовниками мали переважно онтологічний і світоглядний характер, адже в кожний окремий історичний період мовознавці весь час прагнули, з одного боку, генетично ототожнити розглянуте слово з іншим словом як вихідним, а з іншого, – зіставити інші структурні елементи слова з історично відомими структурними